

po deželi priporočilo, naj bi povsod, kjer je potreba očitna, poljske čuvaje napravili. — Vse te predloge je poterdil zbor. (Dalje sledi.)

Iz natoroznanstva.

Od vremena.

Mnogoverstni so vzroki, ki napravljajo spremembe v zraku. Vse kar vreme dela in spreminja, si je v natanki zvezi, tako, da posameznih prikazkov ne bomo razumeli, če to zvezo pozabimo. Spreminja se zračna teža, to je zrak je včasih težji, ko je več soparjev v njem, kadar je merzleje; včasih pa utegoe biti lažji, ko je bolj čist ali redek, kadar je gorkeje. Gorkota tudi ni povsodi enako razdeljena, kar storé vode in suha zemlja. Zrak nad morjem in po suhem ni enako vlažen. Mraz se verstí z gorkoto. Stan ali podoba soparjev, ki po zraku plavajo, se tudi s tem mení. Zrak se preseljuje iz kraja v kraje, in veter veje. Stan zračne elektrike je tudi mnogim pogodbam podveržen. Vse to ima svojo moč do vremena; vse ga spreminja, kar se godí v suhem in vlažnem zraku, v gorkih in merzlih krajih, po gorah in po dolinah, pozimi in poleti.

Te in še več drugih okolistav bi imeli premišljevati, da bi vse dobro razumeli kako in zakaj se to godí, kar vidimo v zraku. Nam bo pa treba le toliko omenjenih vzrokov k premišljevanju sabo vzeti, kolikor jih vsaka zdrava glava brez posebne učenosti razumeti zamore. Toraj bom tu govoril od natornih prikazkov v zraku, kakor jih vsak lahko leto za letom ogleduje. Treba bo pa kaj več po svetu pogledati, kako se kje drugodi godí, da pri domačih prikazkih nam ne ostanejo unajni neznani.

Vetrovi. Pozimi, ko se vrata odpró, se pri tleh bela megla v hišo zavalí, pravijo, „da mraz noter gré“. Pri verhu vrat pa gré gorkota vën. Kakor hišna gorkota in zunajni mraz napravljata, da spodej gré mraz v hišo, zgorej pa gorkota vën, tako se po gorkotnem razločku v zraku napravljajo vetrovi. Gorak zrak se kviško dviguje in odteka v merzleje kraje, pri tleh pa merzel veter v gorke kraje dohaja. Izgledi so nam primorski in otočni vetrovi. Kmaló po sončnem vzhodu začne veter po morji proti bregovom vleči, ker se suhe tla na soncu hitreje ogrejejo kot morje; zrak gré od ogretih tal kviško, pa drug od morja doteka: veter vleče. Od zjutraj do dveh ali treh popoldne zmiraj močnejši prihaja, po tem se pa veter manjša in po sončnem zahodu potihne. Zvečer se pa zemlja hitreje ohladi in veter začne vleči z dežele na morje. Mornarji, ki se po morji vozijo, ga dobro poznajo, ker potrebujejo vetra, da jim barke goni.

V zraku je vedno nekaj vodnih soparjev. Kadar se zgosté, se napravijo dostikrat hudi vetrovi in silni viharji. Velik poliv prinese v kratkem času veliko vode na tla. Leta voda je poprej v podobi soparjev po zraku playala; lahko si mislimo, kako veliko prostora da je posedla. Kakor se pa soparji na širokem prostoru zgosté in dež napravijo, se sčisti zrak, pa tudi nekaj gorkote dobí, ki so jo poprej soparji v sebi imeli. Zdaj pa še ogreti redkeji zrak kviško letí, od strane pa plane bolj gost zrak v tisti prostor, veter se naredí in se vleče naprej. Ob hribih se veter, če nizko vleče, dostikrat drugam oberne, kakor se to vidi po velikih mestih, kjer iz vsakih ulic drug veter vleče, če prav nad mestom le na en kraj veje. Dostikrat se megle na drug kraj vlečejo kakor petelin kaže; megle, ki visoko po zraku plavajo, gredó drugam kot spodnje, toraj zgorej včasí veter na drug kraj vleče kot pri tleh.

Vejejo pa tudi po suhem in po morji drugi vedni vetrovi, tako imenovani pasáti. V vročih, južnih krajih okoli pasú (Aequator) letí gorak zrak od tal v višave in se steka proti tečaju (polu); pri tleh pa merzel veter od tečaja proti pasu veje. Severni veter, če bolj proti jugu pride, bolj se obrača na zahodne kraje. V južnih vročih

krajih, okoli vračnika (Wendekreis), se dela iz njega pomorski pasát, ki vleče od jutra proti večeru okrog zemlje. Ko se je Kolumb, ki je Ameriko najdel, prvič tje peljal, je veter na atlantiškem oceanu (morji) pod otokom Madejro vedno proti večeru vlekel, da so že mornarji v strahu bili, da jim ne bo moč nazaj. Južni veter pa, ki veje iznad pasú proti severnim krajem, se v naših deželah z višav na zemljo spuša. Tukaj se srečujeta severni in južni veter ali sever in jug. Zmagujeta kakor je kter močnejši. Ker se pa ustavljata, se napravijo vetrovi, ki na več krajev pišejo. Včasí se pa samo en veter čuti, kakor da bi družega ne bilo; po tem pa drug veter nastoplja in vreme se preobrača. Znana je burja, ki dela pozimi hud mraz in zamete. Kadar se ima vreme preobrniti, ni čutiti burje. V višavah se je že pokazal goreneec, ko še petelin nič za-nj ne vé; kmalo pa pride jug do tal, in južno vreme nastopi.

Skušnje učé, da poleti naj bolj ohladé južni vetrovi. Se sicer gorki, pa veliko soparjev sabo prinesó, dostikrat v severnih krajih dež dadó in ohladé. Severni vetrovi pa prinesó suh zrak, zjasnijo nebo; če je poleti, pride gorko vreme, ker sonce lahko ogreva; če je pa pozimi, pa napravijo velik mraz, ko sonce podnevi nima kaj močí, noč je pa dolga ter se vse ohladi. Južni vetrovi pa pozimi delajo sneg in tudi južno vreme. — Vetrovi, ki pridejo od snežnikov, prinesó mraz; veter iz Afrike prinaša gorkoto. Toraj vetrovi kakor iz raznih krajev prihajajo tudi vreme preobračajo. (Dalje sledí.)

Starozgodovinski pomenki.

Cvetlica Lotos in njeni pomen na noriških rimskih kamnih.

Razložil Davorin Terstenjak.

(Dalje.)

Po loti, znamenji rodenja, so dobili priimena Brahma. Višnu in Shiva in sicer Kamalasani, „na loti sedeč“, ali pa Tamar — Latov, Lotov. Tudi Višnu — Tamara žena Lakšmi (kar Paulin prestavlja „lepa“, „krasna“, Benfey pa „die Begehrungswürdige“, Hotimira, Hotislava, severnoslov. Krasopan, Krasina, Krasatinka, ker so jo, ko se je iz mlečnega morja rodila — primeri „Venus Aphrodite“ — vsi bogovi zavoljo njene lepote pozeleli) se velí Lotos, Tamara, Padmaleja. Ravno tako se velí Shiva „lotovenčani“, ker tudi on je bil predstavnik vode, zato se velí Šidikanda (moker, vodén) = severnoslovenskemu Mokoslavu; tudi Nara, Sagara, Gangadhara, to je, voda, morje, Gangonošec, Vršadeva = severnoslovenskemu Daždbogu ¹⁾.

Lakšmi se tudi velí Shri beata, Indra, pohotna, poželjiva, Logamada, svetá mati, Logagenani, svetá roditelja = severnoslovenski Zememateri, Rama prijetna, Kanjaga ²⁾; virgo = severnoslov. Dzivici, Divici, Devici, Lüki = nemškemu Glück ³⁾.

Shri pomeni toliko, kar slovenska beseda srita, sreta, sreča od korenike shri ankommen, willkommen, zato v slovenskem jeziku besedi srečati in sreča ste iz jedne korenike. Da so boginjo Shri — Srečo — stari Slovani častili, pričuje Albericus Monachus določno v svoji kroniki ⁴⁾.

Iz njegovega popisa se vidi, da je boginja Sreča imela ravno takošni rog (cornu copiae) kakor Svetovit, in vso pravico, ker ni samo bila njegova žena, temuč tudi boginja obilnosti. Svetovit s svojimi čvetirimi obrazi ni nobeno drugo božanstvo, kakor Višnu — Kršna — s priimenom Džaganat. Džaga v sanskritu ne pomeni samo svet mundus, temoč tudi svet lux; hat je končnica in

¹⁾ Glej „Amarasinha“ edit. Paulini str. 28.

²⁾ Na Štajarskem še je beseda kanja, to je, deklina poznana, litvanski kaunis = mladeneč.

³⁾ Priimena so iz Amarasinha str. 21—23.

⁴⁾ Albericus Monachus „Chronicon“ II. ad ann. 1003. Spis.

Iz natoroznanstva.

Od vremena.

(Dalje.)

Vodni soparji. Ko je poletenske dni prav vroče, vsak lahko vidi, da v skledi, če jo pod milo nebo postavi, hitro vode zmanjkuje. Voda, kar je je zmanjkalo, je izpuhtela in se v soparje spremenila. Soparji se po zraku razširjajo, pa jih ni viditi, dokler se ne zgosté v vodne mehurčke; zdaj jih vidimo ter pravimo, da so meglice, naj se vidijo visoko v zraku ali pa po dolinah. Kadar je zrak soparjev sit, se radi zgosté, posobno če se kaj ohladijo. Ako postaviš v taki zrak merzlo stvar, se bližnji zrak ohladi, vodni soparji se zgosté in se stvari primejo: so drobne vodne kapljice. Če prineseš kozarec merzle vode v gorko sobo, se ga hitro vodne kapljice primejo; ni več svital, pravimo, da se je rôsa po njem naredila. Gorkeje ko je, raje voda izpuhteva; toda zrak še ne smé soparjev sit biti, če ne, se jenja izpuhtevati. Nad rekami in mokrimi kraji vedno soparji v zrak leté; pa jih tudi zelenjadi nič manj ne narejajo. Podnevi se gorkota versti; toraj ni zmiraj enako veliko soparjev v zraku. Zrak, če je gorkeji, več soparjev zamore v sebi obderžati. Kmalo ko je sonce izhajalo, se ogreje. Poleti blizo do devetih zmiraj več soparjev prihaja; zdaj ko so se tla ogrele, morajo soparji z zrakom kviško. Pri tleh jih je manj, pa se vedno drugi delajo. Do štirih popoldne jih zrak vedno v višave vlačí; pozneje se pa zrak pomiri, da ne gré več kviško. V spodnjih legah se nabirajo soparji do devetih zvečer, dokler se toliko ne ohladi, da se drugi delati ne morejo. Pozimi je naj manj soparjev, kadar sonce izhaja, naj več pa jih je ob dvéh popoldne.

Da se soparji delajo, ni dosti, da bi bilo le toplo, mora tudi v zraku še za-nje prostora biti. Če je bolj suh zrak, hitreje se delajo. Suh pa je, kadar se mokre stvari, kakor perilo, hitro sušijo. Toraj vidimo, kaj se pri sušilu godí: voda, ki se perila derží, izpuhteva, kar se posebno hitro godí, če je zrak suh. Zatorej se perilo na vetru dobro suši, ker veter soparje odnaša in dovelj suhega zraka prinaša. Zrak je vlažen, kader se perilo noče sušiti; takrat se rada rôsa po merzlih stvaréh dela.

Sicer pa ne sodimo samo le po soparjih: ali je zrak suh ali vlažen. Poleti je dostikrat več soparjev v suhem, kot pozimi v vlažnem zraku; to pa dela toplota. Toraj suh ali vlažen zrak ne razodeva: koliko soparjev da je v njem, ampak ali jih je že pri svoji toploti skoraj sit ali jih še kaj prida va-nj more. Zrak je vedno tamkej bolj vlažen, kjer je več mokrote po tleh in več toplote. Po suhem, posebno proti sredi velikih dežel, je zrak bolj suh kot pri morji, toraj je nebo lepši jasno v sredi dežel, kot po primorskih krajih. (Dalje sledí.)

Starozgodovinski pomenki.

Cvetlica Lotos in njeni pomen na noriških rimskih kamnih.

Razložil Davorin Terstenjak.

(Dalje.)

Gori omenjeni kamen ima na drugi strani tudi še napis LATOBIO AVG. SACR. L. Caesernius V. S. L. M. Da na tem kamnu enkrat stoji Latovo, drugikrat Latobio, je očiten dokaz za resnico tega, kar mi terdim. Muhar si je prizadeval ta napis tolmačiti po Apollonu, kateri ima priimena Latous, Latoius, λητώος, kar pa tudi iz tega vzroka biti nemore, ker te imena imajo v tretjem sklonu Lato, Latoio, ne pa Latovo, Latobio. Glasnik b za v nahajamo, kakor smo že večkrat rekli, pogostoma v rimskih napisih. Še imenitniša sta dva druga napisa, ktera je Aventin ¹⁾ v okolici juvavski zapisal in se tako glasita:

Latobio aug. sac. Pro salute Nam. Sabinae et Ju-

¹⁾ Avent. „Annales Boic. lib. 2.

liae Basiliae Undonia Vera Mater V. S. S. L. M.“ — Pridni naš Schoenleben ¹⁾ je mislil, da ta kamen opominja na zmago Latovičanov po Augustu, — al njemu se lahko ta zmota odpušča, ker v njegovem času je starinoslovje še v zibeli ležalo. Da je ta spominek božanstvu posvečen bil, pričuje napis, da ga je Latovu za zdravje Juliae Basiliae postavila mati Undonia Vera, obljubo svojo rešivša. Tukaj se ima pod Latovom razumeti Višnu, ker on je med vsimi božanstvi nar bolj bil časten kot delitelj zdravja. Drugi napis še imenitniši se tako glasi: „Latobio Augusto sac. K. L. Cresenius Avitus V. S. L. M.“ Tukaj nahajamo ime Cresenius, kateri je bil častitelj Višnu — Keršna — Kersnika — Kresnika — Kresimira.

Kakor smo že enkrat v „Novicah“ rekli, je Višnu se v svoji osmi avatari zval Krešna, Keršna, in vsi učeni basnoslovci kakor Paulin, Kreuzer, Bohlen, Jones so rekli, da vse basni od Keršna-ta pričujejo: Krešna ni druga kakor „sol in eclypsi“, zato se tudi velí Džaganat — Svetovit, in še dandanašnji opravlja slovensko ljudstvo (sicer že v keršanskem duhu in keršanskima svetnikoma sv. Jurju in Ivanu Kerstniku v čast) Krešnovo službo, da kuri po hribih ogenj, kateri se po njem velí kres. Rodovine z imeni Kresnik, Kersnik, Kresonja je še danes dosti po slovenskem Štajeru in Kranskem. Da so to božanstvo tudi severni Slovani poznali, pričujejo imena zgodovinske Kresimir ²⁾. Znamenita je spet ta okoljščina, da v imenih oseb, ktere so spomenike postavile, spet najdemo latinske imena, ktere so pri Slovanih bile v navadi. Taka je Caesernius — Češslav, Kasil, Kosil, der Lockige, Undonia = Buga ime sestre horvaških knezov Muhla, Kosenca Horvata itd. Ime Buggion sem dvakrat našel na noriških kamnih.

Višnu Tamara — Latova so stari Noričani, kakor čvetero spomenikov pričuje, posebno radi častili. Lastnih imen na noriških kamnih sem dozdej le še dvoje našel; eno v obliki Lotucus ³⁾, to je, Lotuk, in drugo Belatumara ⁴⁾. Glasnik sanskritski a že v indiškimi narečjih prehaja tudi v u, n. pr. karma in kurma, želva, Parvati indiški Parbudi, primeri slovenski kralj, poljsko krul. Kakor po častji Sava — seva nahajamo rod Savaces, Savaces = Savci po štiru Štiriates, po Shivi Nori Norici, po Shivatovem turi Taurisci = Turiščani itd. tako po častji Višnu-ta Tamara Latovici, Latobici, in posebno mesto praetorium Latovicorum, Latobicorum. Božanstvo se je torej velelo Latov, kar je stari imenovavnik, enak latinskemu na us, od kterege še imamo nekoliko ostanjkov, n. pr. žernov, mazgov, celov, in lastne imena Dernov, Harkov itd. Mesto Latovičanov se je torej velelo Latov, prebivavci pa Latovci, Latovičani, drugači bi Rimljan, kateri je slovenske sklone polatinčeval, ne bi mogel pisati „Latovici“.

(Dalje sledí.)

Jezikoslovne zadeve.

Besedica o slovniški sodnji.

Z veseljem je vrednik tega lista slišal, da njegove misli, ki jih je zastran slovniške sodnije v 36. listu

¹⁾ Schoenleben „Apparat“ I. p. 73.

²⁾ Šafarik „Slav. Alterth.“ II. 288. En kralj Kresimir je živel leta 882 in je bil sin Muntimira, kralja horvaškega.

³⁾ Muhar „Röm. Norikum“ I. 186.

⁴⁾ Priime Belatumare je Saplia od šapel = venec, verpec, torej Saplia = imenu Venima — venčana. Gori smo čuli, da se Shiva velí belo tumaro, šapleni — venčani! V napisu, v katerem se najde ime Lotucus, še se najde ime Cuce et Surae, kar opominja na častje rodivnega principa in na organ in simbol tega principa. Na štajarskih kamnih se nahaja možko lastno ime Lotur, iz kterege je gosp. Knabl nemškega Lothara napravil, in žensko ime v napisu, v katerem se Lotur najde, se velí Soha. Saha je ime indiške Vile povodkinje, Lota pa vodni cvet, torej spet dokaz za resnico. Muhar „Röm. Norikum“. I. 179. Lote rastete dvojne sorti: belkasta in plavkasta. Spis.

kako pulijo bolj slamnate dele iz kupa; kadar je kup tako otrebljen, raztrosijo gnoj na raven kraj, in ženske, z rokami na herbtu, tancajo tako dolgo po kupih, da so prav terdo stlačeni, 3 do 4 pavce visoki; potem vzame gospodar poseben nož in podolgoma in počez zreže kup na 7 do 8 pavcov široke kose; je to storjeno, dajo vse te kose kakor cegel sušiti. Ti gnojni cegli so jim zraven turšične in druge slame in pa terstja edina kurjava skozi celo leto.

Iz natoroznanstva.

Od vremena.

(Dalje.)

Rosa in slana. Ako ostane poleti po sončnem zahodu jasno nebo in ako je zrak miren, oddajajo stvari svojo toploto v zrak ter se ohladé. Ščasoma postanejo merzleje kakor je zrak nad njimi, ki vedno toploto naprej podaja. Merzle trupla ohladé zrak okoli sebe. Kader se pa zrak ob truplih tako ohladí, da ne more več vsih soparjev v sebi obderžati, se jih nekaj zgostí, in po merzlih truplih posede; pravimo, da so rosne; trava je rosna. Primeri se pa, da so nekatere stvari rosne, druge pa ne. Vse stvari ne oddajajo enako rade toplote od sebe, toraj se ne ohladé vse v tistem času, ter se po enih naredí rosa, po drugih pa ne. Trava in listje se posebno rado ohladí, ker rado gorkoto spuša in ker prosto v zraku visi, toraj ima več rose kot kamnje in tla.

Ako pa megla nebo prekriva, ne pripustí, da bi stvari tako hitro toploto v zrak dajale, toraj se manj ohladí, če je ponoči oblačno. Ako je pa noč jasna, se utegne tako ohladiti, da rosa zmerzne, pravimo, da je slana. Kmetje prav dobro vedó, da v jeseni le tistikrat slana pride, ko je ponoči vse mirno in jasno nebo. Toraj slišiš na kmetih, kadar ajda cvetè: „da bi le jasne noči ne bilo“. Vzame pa slana tudi kostanj in turšico, če je ravno v cvetji. Slana je vse posmodila, pravijo, ker lepo zeleno perjice rujavo postane in velo kot da bi ga bil nad ognjem deržal. V nekaterih krajih, sem slišal praviti, da o polnoči po dolinah germade žgó, če vidijo, da bi jasna noč slano prinesli utegnili. S tem se slana odvraca. Ako ravno kmet ne vé, zakaj da pomaga, vendar ga je že zdavnej skušnja naučila, da ne pride slana, ako je noč megljena. Megle namreč ne pusté, da bi se stvari na zemlji tako ohladile, kakor kadar je jasno nebo. Kakor megle, tako pa tudi dim stvari varuje, da se ne ohladé preveč, in da rosa ne zmerzuje.

Megle po dolinah in po višavah. Če lonca ne pokriješ, ko voda vrè, gredó soparji v zrak; če pa pokrovko gori deneš, se pa soparji zgosté in se pokrovke primejo. Ko jo odzdigneš, teče krop od nje. Pod pokrovko je bilo premalo prostora, toraj jih je stisk zgostil, ali pa, če je pokrovka merzla, zgubé nekaj toplote, ko se ob njo dergnejo in se v kapljicah po pokrovki pobesijo. Ko pa soparji v zrak gredó, se utegnejo dalje časa zderžati, da jih ne vidimo; če pa pridejo v druge kraje, kjer jih je bil zrak že pred skoraj sit ali kjer je merzleje, se morajo zgostiti, postanejo pa iz njih silo tanki vodni mehurčki, ki jih brez števila v zraku plava in megle delajo. Ko pozimi kravam škafe pari, se pokadí iz lonca in škafe, da se nekaj časa še škafe ne vidi. To so sami zgosteni soparji; postali so zatoraj, ker v merzlem zraku koj več toplote zgubé, kot je je njim treba, če se hočejo zderžati. Ko se na to vižo soparji v zraku široko na okoli ohladé, se naredí megla. Meglice se pa tudi delajo koj nad vodo, ko je voda po jezerih in rekah, po grapah in družih močvirnih krajih topleji kot zrak, ki je soparjev že precej sit. Ko sta pa voda in zrak enako topla, in ko je zrak suh, da se soparji lahko po njem razširjajo, pa ga ne nasitijo, se ne dela megla. V jeseni se delajo meglice posebno

nad vodami in močvirji, ker je zrak že bolj ohlajen in koj soparjev sit, vode se pa še niso tako zlo ohladile. V tem času je posebno na Angležkem rado megljeno, ker toplo morje vso deželo obdaja. — Delajo se pa tudi meglice pozimi, kodar se voda vleče. Voda in še celó led zmiraj soparje od sebe dajeta, kakor skušnje učé. Če je zlo mraz, je zrak koj soparjev sit, ind rugi, ki se delajo, se morajo zgostiti ter se megla iz vode vzdiguje. Tudi se megla naredí, če pride zrak, ki je soparjev sit in se zmeša z drugim, ki se je ob vodi ohladil. Megle se pa ne delajo samo nad vodami, ampak tudi v sredi suhih dežel, če se vlažen zrak pomeša z merzlejim. Zdaj se vlažen zrak ohladí, gorkote mu pomanjkuje, da bi vse soparje v sebi zderžati mogel, toraj se jih nekaj zgostí. Po tem megle v zraku niso drugače kot megle, ki se po dolinah vlačijo.

(Dalje sledí.)

Starozgodovinski pomenki.

Cvetlica Lotos in njeni pomen na noriških rimskih kamnih.

Razložil Davorin Terstenjak.

(Dalje.)

Mi smo spervega to postajo iskali v Hotemežu, pozneje smo se povzdignili za Letijo (zavoljo oblike Letija primeri Idria, Mudia itd.) Ker smo vidili, da lata, lota — lotos pomeni cvet hoti, tedaj naše mnenje ni bilo brez vsega temelja. Vendar smo ga zaverгли in se nočemo zavoljo njega prepirati, kakor tudi ne zavoljo Valvazorjevega, kateri od imena tega grada pravi, da je nastalo po posestniku, kateri se je Hoch Tomaž zval¹⁾. Vendar gerb radečki mora nekakošen verozakonsk temelj imeti. V Valvazorji je malo drugač narisan, kakor je današnji, ali kakoršne kostke ima indiški Budha na persih, takošne se v gerbu radečkem od Valvazorja izrisanim najdejo. Da Budha ni druga, kar Višnu pod drugim imenom, je znano, in da so ga severno-slovenski rodovi poznali, pričuje obilo imen Budimir, Budislav, dalje imena mest in sel Budejovice, Budeč (kjer je prvo nekdanje imenitno česko učelišče bilo), Budina, Budislavci itd. Dozdeva se mi, da so Budata posebno častili Čehi, zakaj v njihovi zgodovini se najde naj več imen, ktere so bile priimena Buda-ta. Tako se je Buda zval Arhada venerabilis, Bhagavani celeber, magnanimus (dušan), Agada immobilis, Sugada celeriter festinans, celer, viator, Šastamuni vindex, castigat, judex, Gaudama, *ρωμωσ*²⁾ itd., in kateri narod slovanski ima več lastnih imen: Čestimir, Ctislav, Ctibor, Slavomir, Neklan (beseda neklan unbeweglich, unbeugsam je še po Štajarskem znana, tudi za Valvazorja je še bila navadna, ker pravi, da klan pomeni Beugung³⁾), Spitimir, Kazimir, Sudislav, Veles itd., kakor ravno česki?

Božanstvo Veles so Čehi posebno častili in celó njihovo ime Čeh pomeni to, kar Gaudama = Veles. Na Štajarskem kraj Mure se velí čeh še današnji dan govedski pastir. Ime Čeh je okrajšano iz Čehoslav, Česlav, kakor Stah iz Stanislav, Meh iz Mestislav, Meščislav, Zdeh iz Zdeslav itd.

Višnu-Kršna se je velel Keshava; tudi se najde v indiskih bukvah pisano Kesava in pomeni der Lockige, od kesha die Locke⁴⁾. Ker dr. Schleicher⁵⁾ ne dá veljati, da je iz kesha slovansko kosa die Locke, ker sanskritski glasnik sh se vjema s slovanskim glasnikom k, tedaj je lahko izpeljevati slovansko besedo keka *κόμη*,

¹⁾ Valvazor „Topog. histor. Beschr. IX. str. 287.

²⁾ Amarasinha str. 8.

³⁾ Valvasor l. c. str. 303.

⁴⁾ Fried. Rückert „Gita Govinda“ v „Zeitschrift für Kunde des Morgenland.“ I. B. str. 130. 131.

⁵⁾ „Formenlehre der kirchenslav. Sprache“ str. 96.

predsednik na ogled in poskušnjo postavili ravno iz Gradca prejeta mašino, s katero se turšica luši, in drugo, s katero se vsaktero žito za hrano živinsko zdrobljuje.

Gospodarske skušnje.

V moko zmlete kosti so dober gnoj:

to je našim bravcem že dobro znano. V „Würzb. Wochbl.“ pa se berejo sedaj še sledeče skušnje: „Po košeni moki raste bolj mehka in žlahnejša trava, katero živina raje je kot drugo. — Če v jamico, kamor imamo vsaditi zelne ali repne sajenke ali flance, denemo eno žljico košene moke, jo s parstjo zasujemo in na parst vsadimo potem sajenke, bomo pridelali zelje in repo debelo in lepo. Ravno tako pomaga košena moka krompirju, le da se v jamo, kamor krompir sadimo, mora enmalo več te moke vreči.

Červa se dá les obvarovati,

ako se z verhnim koncem obrača za rabo. Dr. Fintelmann že 20 let to skuša; tudi Thaer poterjuje to. Hrastovo deblo, na katerem je podoba njegovega očeta Albrehta Thaer-a stala, je červ jedel; berž pa ko je deblo obernil z zgornjim koncem doli v zemljo, je nehala červojedina.

Iz natoroznanstva.

Od vremena.

(Dalje.)

Nekterim se čudno zdí, kako da se zgoščeni soparji v zraku zderžati morejo, in kako je to, da se na nebu megle prikažejo, sčasoma pa spet zginejo. Rekli smo že, da soparji, ko se zgosté, niso družega kot mali vodni mehurčki, ki radi po vetru gredó. Če je pa v zraku prav mirno, se posedajo počasi, pa pridejo v gorkeje kraje, kjer spet nevidni postanejo, toraj jih ne vidimo na tla priti, — in tako se sčasoma megle pogubé. Utegne pa tudi veter bolj suhi in gorki zrak v megle zanesti, ki zgoščenim mehurčkom spet toliko gorkote daje, da se zamorejo kot nevidni soparji zderžati. Pravijo takrat, da veter megle suši.

Megle se nam kažejo v raznih podobah. Že to dela razloček med njimi, da so ene drugači obsijane kot druge.

Nekaj jih plava sila visoko, so kaj tanke, bele, stegnjene in pernate. Nižej ostanejo kupate, pravijo jim kopjé; viditi jih je kakor da bi bile okroglati sneženi hribje. Velikokrat se proti poldne naredé, kadar nar več soparjev kviško gré, proti večeru se pa razjasne, ker se posedajo v gorkeje, nižje kraje, in se stopé, da jih viditi ni. Zginejo pa le, če zrak ni soparjev sit. Ako pa južen veter s soparji nasiten zrak donša, se ne pogubé, temveč gosteje in črneje postajajo.

Zdaj se spodej bolj poravnajo in čez in čez temne postanejo: pravimo jim deževne megle. Obetajo dež. Ko se vodni mehurčki bolj in bolj zgosté, postajajo debeleji, ker se jih več sprime, toraj so težji, se posedajo in eden družega požerajo; delajo se kapljice, ki na tla leté: pravimo, da dež gré.

Dež. Kako da se dela dež, smo ravno slišali. Ozrimo se pa še po svetu, da vidimo, kako po unajnih deželah dež gré. Na Angležkem, na zapadnih bregovih francozke dežele, v Belgii in Holandii in pa v Norvegii imajo posebno jesenski dež. Na Nemškem, v zahodnih renskih krajih, v Danii in Švedii pa imajo poletnega. Poletnega dežja pa pomanjkuje na južno-vzhodnem Francozkem, na Laškem, v južni Portugalii in sploh po vsih južnih krajih Europe, ki so blizo Afrike.

Kolikor višji je kraj nad morjem, toliko več dežja ima. Hribje delajo, da se zgostujejo soparji, ki jih veter do njih donša, toraj je na visokih gorah in planinah toliko

dežja. Število deževnih dni naraša od juga proti severju. Če se število počez vzame, pride v južni Europi na leto 120 deževnih dni, v srednji Europi 146, v severni pa 180. Toraj v južnih krajih bolj poredkoma dež gré; toda, kadar gré, je močnejši. — Dalje pa, ko je od morja, bolj pojema množina dežja in število deževnih dni. V Petrogradu jih pride na leto 168, v Kazanu 90, v Jakučku pa le 60 deževnih dni. — V spodnih južnih krajih med vračnikoma, kjer vedno pasát veje, je nebo večidel jasno. Kadar je sonce na nasprotni strani pasú, pride malokdež dež, s soncom gré dež iz ene pole na drugo. Ko sonce pride nad glavo, se zrak na subem zlo ogreje, letí kviško ter močno deževanje nastopi. Drugo polovico leta je pa nebo jasno, zrak je suh. — Humbold je popisal deževno vreme, kakoršno je v zgornjih krajih južne Amerike. Od decembra do februarja je zrak suh, nebo jasno. Mesca marca (sušca) peša pasát, zrak vlažen postaja, nebo se pomrení, pa je vse mirno. Proti koncu marca se začenjajo plohe, prihajajo popoldne, ko je naj večja vročina. S koncem aprila se pa pravi polivaki začno. Nebo se skrije za rujavimi meglami. Vsak dan gré dež od devetih dopoldne do štirih popoldne. Ponoči je večidel lepo jasno. Terpi pa ne povsod enako dolgo, po tri ali po pet mescev, kakor je kraj. — Precej deleč na obe strani okoli pasú v kalmih, kakor se krajem pravi, pa ni rednega deževanja. V tih krajih napravita pasata, ki prihajata od tečajev, juternik pa je tako slab, da ga ni kaj čutiti, ker zgreti zrak hitro kviško gré. Veliko soparjev se vzdigne v zrak. Skorej vsak dan pridejo močni polivaki. Jasno je ko sonce gori gré. Proti poldnevu se pokažejo megle, zmiraj debeleji in črneji postajajo, med vetrovem puhom in treskanjem se zlivajo. Zvečer se pa spet zjasni. (Dalje sledí.)

Starozgodovinski pomenki.

Cvetlica Lotos in njeni pomen na noriških rimskih kamnih.

Razložil Davorin Terstenjak.

(Dalje.)

Višnu — Indra pa se tudi velí Pagašasana, temperator, in Dagadi ¹⁾, aura, halitus, aér, in s tema imenoma se ujemata severno-slovenski Pogoda (od pogoditi, temperare, placare) in Dogoda. Severno-slovenski Pogoda je torej Višnu — Indra — Pagašasana, in za to božanstvo ga spet spričujejo njegove lastovitosti: meresčevo obličje, rog obilnosti, sončni žari in pa napisi na njegovi podobi, iz katerih se vidi, da je bil varh poljodelstva, živinoreje in ribstva ²⁾ (primeri Višnu-ta v ribo-avaturi (Matsja avatara) z meresčevo glavo, v varaha-avaturi Višnu — Rama-ta s plujnim železom, in Višnu-Kršna-ta s priimenom Govinda, boga pastirstva). Prav je toraj pisal Dlugosz: „Častili so ga (Poljci) za boga ugodnega vremena (temperies) in ga v svojem jeziku imenovali Pogoda, kakor delitelja dobre sape“. Vse te oblike Pogoda, Podaga, in Dagoda so torej spričane, prva pomeni temperator, druga Iris od doga, z reduplikacijo podoga (primeri gost in pogost = torišče, Gau) in tretja Dagoda je indiška dagadi. Da je prvotni pomen besede goditi „quiescere“ in „ludere“ pozneje postal, bomo se na drugem mestu prepričali.

Višnu-tu pa se tudi pripisuje junaško delo, da je kot Herkul premagal meresca ³⁾ in to basen nam je zapisal Suidas ⁴⁾, kar je znamenje, da so jo tudi Noričani poznali.

¹⁾ Amarasinha 41, 53.

²⁾ Glej Mone „Gesch. des Heid. im nördl. Europa“ I. 204.

³⁾ Creuzer „Symbol.“ I. 647.

⁴⁾ Njegove besede se glasijo takole: Berunium nomen oppidi: Norici sunt populi, apud quos vastae molis aper, divinitus imis-

je iz celega kupa le zgubilo $236\frac{1}{4}$ kubič. čevljev, tedaj ohranilo $708\frac{3}{4}$ kub. čevlj. Lahko se iz tega zrajta, da tistih 70 centov gipsa je bilo po tem takem na dobre činže naloženih; čisti dobiček je bilo tistih $708\frac{3}{4}$ prihranjenih kub. čevlj. gnoja. Zraven tega je pa še znano po obilnih skušnjah, da gipsani gnoj posebno vroči in taki zemlji, ki ima veliko apnine v sebi, zato tako dobro tekne, ker se bolj počasi razkroja (sich langsam zersetzt), in da gipsanega gnoja smemo veliko več na njivo djati brez skerbí, da bi prvi posetvi kaj preobilo pognojili.

Gospodarska novica.

Kokoši iz Kohinhine.

Perve kohinhinske kokoši so prišle leta 1848 na Angležko. Kraljica jih je dobila v dar, pa že so tako obrajtane, da v malo letih bo ta sorta na Angležkem in menda tudi povsod spodrinila naše navadne. Sedaj se vé da so še silno drage, pa se bojo kmalo zare-dile in potem bojo dober kup, kakor vsaka stvar. Iz-perva sta petelin in puta 150 tolarjev veljala, in ven-dar so jih Angleži radi kupovali, ker so vidili očiten dobiček. Anglež je skoz in skoz barantač — on plača le to dobro, kar mu gotov dobiček obeta.

Kohinhinske kokoši so sila velike; enoletni petelin vaga 10 do 12 funtov, dorašeni dveletnik 15 funtov in zraste 2 čevlja visok — pute so po 8 do 9 funtov težke in 15 do 20 pavcov velike. Puta kaj pridno jajca leže, in čeravno niso večje od naših navadnih, je pa dobiček v tem, da jih vsaki dan leže in da, ko se je zmovala, mesca listopada spet leže. Meso njih je posebno okusno in dobro. Mladi rastejo hitro. Perje njih je kaj lepo in mnogih barv. Čeravno so v gorkih krajih doma, se redé povsod dobro, le snega in ledú nimajo radi. Jedo vse, kar se jim dá. Sicer je ta žival posebno krotka.

Iz natoroznanstva.

Od vremena.

(Dalje.)

Sneg. — Popotniki nam pripovedujejo, da se v visokih severnih krajih pri durih gorke hiše snežene muhe napravljajo, namesto da bi se megla noter potegovala, kakor pri nas. V sneženih meglah plavajo zmerznjeni vodni mehurčki, poprijemajo se eden drugemu in delajo po natornih postavah lepe podobice, vsake sorte zvezdice. Kakor se jih več sprime, postanejo pretežke ter se posedajo in na zemljo leté kot snežene muhe, pravimo: da sneg gré. Kadar je pa v spodnjem zraku gorko, kopné medpotoma, pravimo: dež gré s snegom, ali pa sam dež. Včasí se snežene muhe ne stajajo popolnoma, pa se sprimejo in male kepice se naredé, ko na tla leté; pravijo: da babje pšeno gré; če so pa debelje in enmalo se vledenéle, pravijo: da žlet gré, kar smo letos h koncu januarja na Dunaji vidili. Toliko se je našlo belega sneženega zernja, da je bilo kakor da bi bil po drobnem pesku hodil. Sneg le v tistih krajih gré, kjer je dosti mraza, da ne skopní, preden na tla pride; v spodnih južnih, tropičnih krajih pa ne more iti, ker je preveč gorko. To že pri naših snežnikih vidimo. Poleti in od začetka jeseni jih včasí sneg opade, pa vidi se mu, da ni mogel nižej v dolino.

Toča. — Toča je strašna nadloga za polje, toraj se je boji vsak gospodar. Kmetje jo pa poznajo le po škodi, ki jo nareja, kadar po polji bije. Kako da se pa toča nareja, tega ne vé ne le kmet, je tudi še zrakoslovcom deloma zastavica. Preden pa zaslišimo, kako si razlagajo točo, bo dobro, da pogledamo: kaj toča vsakega uči. Razna je podoba točnega zerna: okrogla, voglasta, roglata, podol-gasta, postučasta kot hruška, debela je večidel kot lešujik.

V sredi ima belo neprezorno zerno, ki ga svitel led ob-daja. Tisto, ktera je drobna in ki samo bele zerna ima, imenujemo sodro; ta ne dela take škode. Toča gré pred dežjem, med dežjem, skorej nikoli ne po dežji. — Včasí gré debela toča. Robert Taylov pravi, da je 4. maja leta 1697 po 3 pavce debele zerna imela. Volta zagotavlja, ko je toča ponoči od 19. do 20. avgusta 1787 laško mesto Komo in okolico pobila, so bile neke zerna po 18 lotov teške.

Toča večidel le malo časa gré, k večem četert ure, pa se jo toliko nasuje, da na debelo tla pokriva. Sploh gré naj raje podnevi, pa tudi ponoči utegne pobiti, kakor smo ravno slišali. Megle so debele, čudna temota se na-pravi, če je prav med hribi; pravijo, da so tudi pepelnato-rujave, da spodnje kot vampi doli visé; na robéh so pa stergane in roglate.

Kadar se dela toča nad nami, se sliši šum in vriš ka-kor ga huda grapa žene, ki po skalovji dere; pravijo: da v oblaku vré. Hudi viharji se dervé po meglah sem ter tje, in točne zerna se zadevajo, toraj takošen šum nastane. Ko pride blizo, se hitro petelin na strehi vertí, ki je priča vetrovnega boja. Megle pa plešejo in se verté kakor da bi jih kdo s kuhovnico mešal; pod črnimi meglami pa le-tajo bele meglice strašno hitro od enega kraja do drugega. Preden se usuje, prileté debele kaplje, skoraj navpično na tla. čuden puh se zaletuje po zraku, človeka je groza — kar se mahoma usuje in raztrese.

Toča ohladi zrak, večidel le po bližnici, kjer se je začela, pobije. Utegne se pa tudi deleč vleči. Tako se je 13. julija 1788 na spodnjem Francozkem na Pirenejih na-pravila, pa se je megla, ki jo je razsipala, vlekla čez vso Francozko in Holandijo do baltiškega morja. Daljava znese blizo 200 milj. Šla je pa megla tako hitro, da je vsako uro 16 milj prešla. Zerna so bile okrogle in roglate, naj težje po 16 lotov. Pobila je na Francozkem 1039 fará.

Menj nevarna je sodra, pa vendar tudi utegne ško-dovati, kadar ima nenavadno debele zerna. Po visokih gorah in po planinah v Švajci gré 11krat sodra, preden toča en-krat pride. To nam spričuje, da se zgori terde snežene grudice ali zernica napravljajo, in v tem, ko v dolino leté, še le toliko vode na-se vzamejo, da se z ledom preoblečejo. (Dalje sledí.)

Starozgodovinski pomenki.

Cvetlica Lotos in njeni pomen na noriških rimskih kamnih.

Razložil Davorin Terstenjak.

(Dalje.)

Beseda vira, vir, je torej obče blago indo-eu-ropejskih jezikov, vendar obliko *Βηροώνιον, βηροώνιον*, Virunum, dopuša le edini slovenski jezik. Tudi latinski bi jo dopušal, vendar ni noben rimsk klasik Noričanov za Rimljanec spoznal, tudi ne za Nemce; po keltiški pa bi se moglo zvati Gwyrunum, ali pa Gurunum, Fearunum.

Na Pajtingerovi tabli stoji Varuno, pri Plinii Vi-runum v napisih: Virunum, Virunenses itd. Rekli smo pa, da je Suidas utegnil slabo podučen biti, in da je ime mesto dobilo po varu, veru, beru, berunu, ker se današnji dan narbližnja vas razvalin starega Vi-runu se velí Varpja, Vapnja vas, in po tej indiškemu Višnutu in severno-slovanskemu Pogoda-tu posvečeni živali nahajamo v bližini starega Viruna več krajev ime-novanih, na primer: Svine, po nemški Eberstein, Svinja, po nemški Saualpe, ali ker besedo vir, vira tudi pozna staroslovanski (staroruski) jezik ¹⁾, te-daj tudi Suidatova razlaga govori za slovenštinost mesta Viruna in Noričanov. Sicer Keltomani kričijo:

¹⁾ Šafarik 1, 441.

NOVICA

gospodarskih, obertnijskih in narodskih stvari.

Izhajajo vsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

Tečaj XIII.

V Ljubljani v sredo 13. junija 1855.

List 47.

Novo zdravilo zoper tertno bolezen.

Dr. Fr. Vulkan priporoča neko novo, in, kakor pravi, gotovo zdravilo zoper plesnino grojzdja, katero je tudi grajšak Komini iz Bocna na Tiroljskem skusil in z. k. ministerstvu notrajnih oprav na znanje dal s pohvalo, da je dobro. Štajarska gospodarska družba je podružnicam svojim, v katerih se vino prideluje, poslala popis Vulkanovega zdravila in ga razglasila tudi v zemskem svojem časniku, iz katerega ga mi povzamemo, da se razglasi še boljše po mnogih deželah slovenskim vinorejcem v poskušnjo *).

Zdravilo, ki ga priporoča dr. Vulkan, je novo, preprosto, in ne prizadeva veliko stroškov ne truda; vsak ga lahko rabi. On išče bistvo bolezni v plesnini grojzdja, in če se ta plesnina odpravi, se grojzdje ozdravi. Znajdel je pa ta pripomoček po skušnjah, ki so sicer res gotove, da se namreč na živalskih stvaréh ne nareja rastlinska plesnina.

Ta resnica ga je napeljala, da je začel svoje skušnje na naj bolj plesnivih grojzdih. Sred mesca junija (rožnika) so bile kakor droben grah debele jagode neke terte že čez in čez s plesnivcem prevlečene in so smerdele; bile so pepelnate barve, terta je kazala černe maroge, listje je bilo vkup zvito, in po navadnih skušnjah se je smelo reči, da v 4 tednih bojo jagode že razpokane.

Opiraje se na gori imenovano resnico — da živalska stvar pokonča in prežene rastlinsko plesnino — vzame tedaj dr. Vulkan 2 funta in pol navadnega mizarskega (tišlarskega) lima **) in ga popolnoma raztopi v 40 bokalih tople vode tako, da ta limasta voda ni pregosta, pa tudi ne prerodka, ampak da je na videz taka kakor lug, ravno srednje mere gosta. Ta voda se mora potem ohladiti.

V to limasto vodo je pomočil vse grojzde imenovane terte — in v 48 urah so bile vse jagode tako lepo zelene in svetle kakor zdrave; mesca septembra (kimovca) je grojzdje dozorelo in je bilo dobro in zdravo, kakor je navadno.

Na neki drugi terti je skusil ravno to limasto vodo; imela je ta terta troje grojzdov: pervega je pomočil vsega v vodo, drugega nič, tretjega na pol. Pervi grojzd je rasel potem veselo naprej, — jagode drugega so terde ostale kakor so bile, so se razpokale v 4 tednih in po tem gnjile, — na tretjem grojzdu so namočene jagode lepo rastle in dozorele, nenamočene pa so plesnêle in sognjile.

*) Popolnoma poterdimo tudi mi, ker sl. vredništvo omenjenega časnika pravi, rekoč: „Čeravno se sme misliti, da, kakor mnogo družih že nasvetovanih zdravil, tudi to zdravilo pomagalo ne bo, ker tertna bolezen ni vunanja bolezen grojzdja, ampak je notrajna iz podnebnih in zemeljskih napak izvirajoča bolezen terte, vendar ne smemo, ker nam ni dano gledati v notrajno delavnišnico nature, zanemarjati nobene skušnje, ker skušnja in pa le spet skušnja je naj bolj voditeljca kmetijstva. Naj tedaj vinorejci skusijo tudi to toliko hvaljeno zdravilo, in potem, kar so zvedili, natanko popišejo in na znanje dajo.“ Vred.

**) Mizarski lim, kakor je znano, se kuha iz živalskih stvari: kit itd. Je tedaj lim res živalsk izleček. Vred.

Drugo terto, koja je bila skoz in skoz po grojzdih, stebli in listji plesniva, je ravno tako opral in jagode namočil v limasto vodo, in ozdravila se je popolnoma. Tudi če je na katerem grojzdu le tam pa tam kakošno plesnivo jagodico opral, se je ozdravila do dobrega.

Tako je skušal dr. Vulkan po mnogih tertah in povsod se je poterdilo to zdravilo, česar sem se sam prepričal, piše Komini. Opraviti ni veliko ž njim; v nogradu, kjer se na leto 400 veder vina pridelava, se vse skupej dá opraviti s 6 goldinarji. „Jez sem popolnoma prepričan“ — govori Komini na dalje — „da le limasta voda prežene bolezen“.

Da pa lim tudi moštu in vinu nič ne škoduje, se lahko iz tega posname, da z limom mnogoteri vinorejci vina čistijo.

Pa še za to je ta namaka dobra, ker prežene ose, ktere takrat dosti škodujejo grojzdu.

Nekaj od koristnega drevja.

2. Zelenika.

Zelenika (Buchsbaum; Jugoslaveni ji pravijo tudi bus ali šimšir; ponemčeno se imenuje pušpanj) je znan vedno zelen germ, ki ravno ne gré zlo na kviško, pa v silo tolsto deblo zraste. Perje ima gladko, obrobljeno, podolglato, kot usnjato. Je pa tega drevesca blizo do šest verst: Zelenika od otoka Minorka, nizka kot germ, drevesu podobna, razno pernata in pritlična.

Les tega drevesca — zelenikovina ali šimširovina — je rumenobled, lepo žilast, terd in težak tako, da v vodi se potone. Večje kose tega lesa rabijo orodarji, ki delajo iz njega pišali, hube in druge pišala; iz manjših kosov narejajo strugarji gumbe, glavnike, helce, žljice in vilice, pišalke, pipe, tobačnice, škatljice itd., po katerih izdelkih pridni ljudje si lep dnar pridobivljajo.

Za kurjavo je zelenikovina kaj izverstna stvar; nje pepel je pa posebno ugoden za pripravljanje luga. Za apnénce kuriti potrebuje se protja ali suhladi tega drevesca na polj manj, kakor drugega lesa.

Listje rabijo kmetovavci v ovčarnicah, v kravjih in volovskih hlevih za steljo, po kateri se dobi posebno dober gnoj. Na južnih in toplih krajih raste zelenika visokejša, kakor pri nas; nahajajo se tam drevesa do 20 čevljev visoke. Akoravno pa počasi raste, tedaj gospodarju še le pozno kaj dohodka obeta, naj bi vendar ne zanemarjali kmetje nasadbe in reje tega lepega drevesca posebno tam, kjer zemlja in podnebje njemu sta ugodna. J. Š.

Iz natoroznanstva.

Od vremena.

(Dalje.)

Razlaga, kako da se to ča dela, je dvakrat težka. Ne vé se, od kodi toliko merzlote, da se toliko ledú napravljaja; pa si je ravno tako težko misliti, kako da zerna pred doli ne popadajo.

Od kar je Franklin dokazal, da so hude megle električne, so jeli dokazovati, da se toča, ki pride z gromom in treskanjem, po elektriki dela *). Volta pravi, če je nad meglo precej suh zrak in verjni deli megle, ki jih sončni žarki pripekajo, hitro izpuhtevajo, se vzame spodnji megli toliko gorkote, da voda zmrzne. Dalje si tako razlaga: Dve megli z nasprotno elektriko ste ena nad drugo. Če iz zgornje padajo drobne zernica v spodnjo, se nekaj vderó in z ledeno skorjo prevlečejo, pa se spodaje elektrike navzamejo, toraj jih nazaj verže; zdaj jih pa še zgornja megla na se vleče, tako da, čeravno težke, vendar le kviško leté. V zgornji megli se spet njene elektrike navzamejo, ktera jih izpaha v spodnjo, spodnja spet nazaj itd., dokler spodnje megle ne prederó.

Akoravno je ta razlaga kot naj bistrumnejša veliko družih pregnala, vendar je ne cenim toliko kot drugo, ki jo je Fr. Vogel leta 1849 v Frankobrodu na Majnu razglasil. On pravi, da vodni mehurčki so po megli tako ohlajeni, da imajo še manj gorkote v sebi kot voda, kadar zmrzuje. Ko iz zgornje megle padajo snežene grudice, se voda zern prime in hitro zmrzne. Hipoma se utegne veliko ledú v taki megli narediti. — Da se utegne voda še bolj ohladiti kot je treba, da se led dela, pa vendar ne zmrzne, — to poterdujejo skušnje v kemičnih delavnicah. Da je pa tudi v zraku hladnejša voda kot led, se je leta 1845 mesca februarja pokazalo. Dež je šel, ki je tla z ledeno skorjo prevlekel; tla pa tisti čas niso bile zmrzle, ne tako ohlajene kot led. Tudi dežniki, ki so jih iz gorke sobe vzeli, so se hitro na dežji z ledom prevlekli.

Toča je prav v naših toplih krajih domá. Med vračnikoma je pa na obé strani okoli pasú ni, če kraj ni višji kot 2000 čevljev nad morjem. Tamkej v tropičnih krajih se točne zerna stajajo, preden na zemljo prileté; če se prav v višavah toča dela, vendar na tla le kaplje prileté. Kakor se pri nas svetinam čudimo, tako se tam čudijo nad točo. Humboldt pravi, da mu je ob popotovanji poleg reke Orinoko misijonar Roman rekel, da se ne spomni, da bi bila v dolini več kot enkrat s ploho tudi toča šla. V Egiptu in v objubljeni deželi gré tako redko, da so jo nekdej med čudeže šteli. — Višej od nas proti severju je čedalje manj soparjev v zraku, toraj ostanejo kapljice majhne, gré sodra, pa ne zernata toča. Toraj, če bolj iz toplih krajev proti severju prideš, manjkrat te bo zadela toča; če pa greš v vroče ali tropične kraje, in se naseliš v kaki dolini, je morebiti vse žive dni ne boš vidil.

Dozdaj ne poznamo nobene stvari, ki bi nas toče obvarovati zamogla. Na Francozskem so bili še pred 35 leti tako neumni, da so ji slamnate strašila postavljali. Mislili so, da bo slama na stebrih meglam elektriko jemala, da se toča ne bo mogla delati. Tisti, ki so hotli prav po uku nekega prebrisanega lekarja „la Postolle“ delati, so samo slamo na stebre privezovali; drugi so tudi v slamo bakrene osti (špice) zavijali; še drugi, sicer nekaj pametnejši, so nasajali bakrene osti, in so z njih drat v zemljo napeljevali. Zastonj se takim trobi, da drevó, ki je višje kot stebri s slamo, bolj na se vleče, in da po lesovih tudi toča gré; zastonj so jim pravili, da bakrena ost, ki nima bronaste zveze z zemljo, nič ne pomaga, ker ne more elektrike v zemljo spuštati; tudi jim ni nič pomagalo, da so vidili, da po mestih tudi toča gré, če imajo hiše še toliko strelnih vodnikov ali kalamit po strehah. Toda, česar človek rad ima, tudi rad verjame, če je še tako jalova stvar. Še poljedelska družba je prosila francozsko vlado: naj bi dala po več srejnah točne strašila napraviti. Ker bi pa bilo to veliko stroškov prizadjalo, neslo pa nič, vlada ni privolila.

(Dalje sledi.)

*) Kadar se od elektrike govori, naj si misli tisti, ki nič od nje ne vé, da je to neka moč, ki se vsled zunajnega vzroka v nekterih stvaréh izbuja. Je pa dvojna. Ako dve stvari enak električen stan imate, se odbivate; ako ste pa v njih nasprotno elektriki, se nase vlečete, kakor magnet železo na se vleče.

Pis.

Starozgodovinski pomenki.

Cvetlica Lotos in njeni pomen na noriških rimskih kamnih ¹⁾.

Razložil Davorin Terstenjak.

(Dalje.)

Višnu — Sirapani-ta še nahajamo v imenu Leh. Ime Leh se ima po našem visokoučenem Šafařiku ²⁾ izpeljevati iz besede leha = areola, Ackerbeet. Pozneje je postal pomen, primor, optimas, magnificus, nobilis, ker le tisti močje so imeli upljiv pri sodbah in vladarstvu, kateri so imeli lehe, primeri staronemško: uodal, uodil, ags. ôdhel, edhel, skand. ôdhal, praedium avitum, terra haereditaria in adaling, edeling = procer, nobilis. Po povesti Jugoslavenov je Čeh peljal Čehe, Leh Lehe (Leh, to je, Poljak, ker leha pomeni polje) in Meh Meško, Meškovičane, Moškovičane iz Krapine prek čez Tatre. Meh je njegovavno ime iz Mestislav, Meščislav, priime Shiva-ta, kateri se velí Šastava vindex, od sansk. meš irasci, slov. mestiti se, meščiti se, meščevati se, maščevati, maševati se.

„Kakor v jeziku tako tudi v vokalizmu vlada trilogija“, pravi visokoučeni jezikoslovec J. Grimm. Iz treh glasnikov so se rodili vsi drugi in sicer iz A. J. U.

Med glasniki je nar žlahniši, oče vsih glasnikov A, iz katerega sta J in U izišla. Glasnika E in O sta iz zaveze med A in J, A in U tako postala, da nastavša AI in AU proti naturi diftonga sta kratka ostala, in tako po znamenji E in O se izraziti zamogla ³⁾. Kakor sanskritski glasnik a v družih jezicah je postal i ali u, na priliko: skr. aham, goth. ik, slov. az, as, zdig. jas, skr. asti, goth. ist, slov. est, z dig. jest, sansk. mahat, goth. mikils, sansk. džan, goth. kuni itd., tako se tudi v slovanskih narečjih a spreminjuje v i, e, o in u; na pr.: kral, rusinski kril, poljski krol (beri krul), in tako je iz Maščislav, Meščislav postalo Mah, Meh, Moh, Muhlo, dalje pomanjšavno Mahek, Mehek, Mašek, Mešek, in iz Mahko, Mehko, je postalo Meško. Zato nahajamo zgodovinske imena Meško, Muhlo, ktere ravno to pomenijo, kar Meščislav, Meh. Ker iz Meh najdemo obliko Muhlo in Muhko, je ženska oblika Muhkla ali Mohkla in možka Mohkli mogoča. Uglasni h (h inlautend) pa se spreminjuje v glasnik s, na primer: u rusi, dusi namesto u ruhi, duhi, zato je iz Mohkla mogoče Moskla, in ker glasnik l tudi zatatranski Slovani

¹⁾ V poslednjem listu je sledeča opazka pri besedi Verkombogus po pomoti izostala, zato se sedaj tukaj postavi za terdnejši dokaz, da je Verkombog bil nekdej pri Slovencih časten.

Vredništvo.

„Še današnji dan živi v ustih slovenskega ljudstva beseda, ktera na častje Verkomboga opominja. Sredpostni čas, kateri je večidel o tisti dobi, kadar zima slovo jemlje in pomlad prihaja, se velí okoli slovenjega Gradca in po Pohorji Varkovnica, Verkovnica; tudi prazniku „babe žaganja“ pravijo Verkovnica. Častitim čitateljem je že bilo razloženo, da stara navada „babo žagati“ opominja na odhod zime in prihod jarega leta. Šiva Bhavany — Baba ni samo bila boginja toplote, temoč tudi zime, zato njeno ime Himala enako severno-slovenskemu zimsterli. Zaznamek zime in zimskega bornega vetrovja pa je bil var, ver, ber, berev, in sicer ker ta zver mokroto ljubi in po svojem rovanji naznanuje zimsko boro, ktera vse izrova. Zato se je Shiva-Bhavany velela Varahadevi in Shiva-Bhava Varahadeva toliko kot Verkombog. Varkovnica, Verkovnica je toraj praznik Šive Babe — Verkavnice (Varahadevi) in v imenu Varkovnica, Verkovnica imamo živo poroštvo in terden dokaz, da je Verkombog slovenska beseda, da so stari Noričani pod tim imenom tudi Šiva-ta in Šivo častili. Slovensko ime pa tudi razjasnuje pomen indiškega priimena, katerega je učeni dr. Adolf Weber v svojih indiškijh študijah prvi prav razložil. Praznik Verkavnice — Verkavnice (m = v, primerjaj: čermen in červen) je popisal na kratko prof. Dr. Puff v bukvh „Marburger Taschenbuch“, 2. Jahrg. str. 289, 290.

Pisatelj.

²⁾ Šafařik „Die ältesten Denkmäler der böhm. Sprache“ str. 88.

³⁾ Jakob Grimm „Gesch. der deutsch. Sprache“ I. Band str. 274.

Iz natoroznanstva.

Od vremena.

(Dalje.)

Hudo vreme. Da se poleti ploha napravi, je v naših krajih treba, da je zrak miren, vlažen, in pa soparno jasno vreme. Če se zdaj veter spremeni z drugim, ki nima tiste gorkote, se vse pomiri; čudna tihota vlada, kakor da bi bilo vse napeto. Če po tem, ko je delj časa jug vlekel, hipoma sever pride, se pomeša merzel zrak z gorkim vlažnim, in napravi se — hudo vreme. Veter se obrača, merzeleje postaja, zrakotehtnica kaže, da je zrak težji. Po tem pride merzlo, vlažno vreme, ki delj časa terpi.

Postajajo pa plohe še na drugo vižo: Zrakotehtnica kaže, da zrak ložji postaja. Viditi je, da je mir v zraku, pa ne seže do verha. Zgornji zrak odteka po južnem vetru. Če je tam pa tam oblačno, se skozi preterge spodnje zračne lege bolj ogrejejo, vodni soparji leté kvisko. V višavah se zgosté, naredé se bele megle in vse nebo prekrijejo zdaj; ko je spodnji zrak redkeji, se od krajev vanj vdere zgornji merzleji zrak, soparji se še bolj zgosté; razloček gorkote po okolici pripomore k vetru in k plohi. Po takem dežji se lepo izjasni, gorkota ostane kakor je bila pred.

Pri nas na kmetih pravijo, kakor so mi oče rekli: „hudo vreme, ki točo prinese, pride le od severja, od „krivca ga nikoli ne, od juga tudi ne, od teh je le polivak. Od burje le malokdej, oba vkupej, burja in sever, „pa narejata hudo burjo, ki nažene belih meglá gor pri „Lebniku pa naprej do Blegaša; tam se ustavi, zgorej so „pa črni oblaki; potlej nekaj časa vrè, potlej pa goreneč „nažene, pa je gotova toča. Zato ljudje pravijo, da na „Blegašu copernice plešejo“. — Kmet dobro loči omenjene plohe. Če je ploha ohladila zrak, vé, da jo dalje časa ne bo; če se pa vreme ni nič ohladilo, pa vé, da mora kmalo drug polivak priti.

Za hudo vreme ali za gromenje le na severne kraje dopoldne glej; kader bo zlo vroče in kader se bojo tiste kopje pokazale, réci: danes bo gromelo. Če se iz pravega kraja hitro vzdigujejo goste megle, enake volnatim kupom, ki imajo natanko robove in bele obrunke kakor snežniki, kaže to k hudemu vremenu. Če se število meglá manjša, pa se nekako napenjajo in rastejo pa pri svoji spremembi nepremakljivo na prvem podnožji stojé kakor da bi bila le ena megla, pravijo, da se smé za gotovo réci, da pride hudo vreme. Za temi pride velika prav temna megla, ki sprednje z zemljo ali s hribi stika. Njena temota se sčasoma deli vsim meglam, vse se poravnajo. Iz te samične, goste megle se razpenjajo megle v podobi dolgih vej, ki sčasoma vse nebo prekrijejo pa z njo v zvezi ostanejo. Ko se te veje delati začno, je večidel zrak v višavah poln majhnih, dobro odločenih in omejenih belih meglá. Lete podružene megle se gibljejo siloma brez gotovega vlaka, kakor da bi jih velika megla na se vlekla; pa se tudi ena za drugo z njo združujejo. Bele lise, ki se vidijo sem ter tje po črni megli, so se iz teh meglá napravile. Ko se ta huda megla nad glavo privleče, se vidi pod njo več podružnenih majhnih meglic, pa se ne more zagotoviti: ne od kodi da so prišle, ne kako so se naredile; so pa stergane in razkosane; v nekterih krajih poganjajo dolge veje in se sila hitro podé, pa se nobenega reda ne deržé. Če se dve takih meglic iz nasprotnih krajev približujeta, je viditi, kot da bi svoje veje ena za drugo stegovale; kakor se pa imajo dotakniti, se vidno odbivajo in omenjene veje se nazaj zakrivé.

Tudi od zgorej se dádo megle ogledovati. Ljudje, ki so jih iz visokih gorá ogledovali, pravijo, da ima zgornja verhnina, ko je spodnja čisto ravna, še povsod visoke vzdige in globoke jame. Franklin je terdil, da ena sama megla ne more nikoli hudega vremena prinesti. K temu je treba zlo razprosterte megle, ki ima pod sabo nad zemljo več manjših meglá. Naj več zrakoslovcev mu poterjuje njegove

misel, ker pravijo, da hudo vreme le takrat nastane, ako se dve nasprotni meglene legi napravite. Pa je Arago vendar več izgledov razglasil, po katerih se vidi, da tudi iz samične megle blisk in grom prihaja.

Hude megle višej ali nižej plavajo. V kateri višavi da so naj večkrat, še ni bilo mogoče po dozdanih ogledih določiti. Kar skušnja uči, se še čez 15.000 čevljev nad morjem po gorah in planinah hudo vreme nahaja. Kako nizko se včasih doli spusté, nam kaže hudo vreme, ki se je napravilo 26. avgusta 1827 v Admontu. Med večernicami se nad samostanom napravi hudo vreme. Ubilo je dva mlada duhovna na koru. Megla, iz ktere je strela priletela, je bila le 25 čevljev debela pa ne čez 81 čevljev nad zemljo. Samostan je v dolini; v grajšini, ki nad njim stoji, ni bilo drugzga človeka domá razun stražnika in gospé. Kakor dolgo je hudo vreme terpelo, sta vidila cerkveni križ, ki je 114 čevljev nad zemljo, pa je celi čas iz megle molil. Spodnja megla je zadevala v line pri zvonéh, ki so 89 čevljev nad tlami. Nad to meglo, ki je vso dolino pokrivala, je stala druga megla kakih 2300 čevljev visoko. Med tema meglama so se električni iztoki vnemali in sicer se je vidilo, da je strela iz spodnje v zgornjo meglo švigala. (Dalje sledi.)

Starozgodovinski pomenki.

Cvetlica Lotos in njeni pomen na noriških rimskih kamnih.

Razložil Davorin Terstenjak.

(Dalje.)

Moskva torej pomeni mesto Meščislava, Meha, Mohla. Zavoljo oblike primeri Doberla, po koroški Doberva (vas). Čeh in Leh sta torej bila Radoslavca, zato ima Česka za narodni gerb silnega leva, znamenje Višnu — Radogosta, Poljska pa bistrega orla, tudi znamenje Radogosta, Moskovitarska pa ima symbol Shiva-ta, besnega pozvoja, sana, draka, zmoka, smoka ¹⁾.

Pri ti priložnosti naj sledi etimologična razklada teh besed. Korenika besede pozvoj je zijati, toraj pozvoj der den Rachen aufschliessende; korenika besede san je staroslovenska san, kar v cerkveno-slovensčini se nahaja v pomenu „dostojnost“, — alizvirno je pomenilo „svitlost“, toraj je san = *δρακων* od *δρακω*, leuchten, schauen, torej san — drak der (mit den Augen) Blitzende. Zmok pa pomeni to, kar Lind, Lindwurm od korenike mok, staronemški Lind = Schlamm, toraj zmok — Lindwurm = Wasserdrache. Še Bernolak ²⁾ je (naj berže iz narodnih povest) zmoka poznal, ga popisuje: „Malus spiritus specie madidae prorsus avis pingi solitus“. Da je to žival si pod podobo ptica predstavljal, ima v tem svoj razlag. ker so sana, draka, pozvoja obrazovali s peroti. Slovenske povesti pripovedvajo, da, če kdo jajce dobí, katero je kokot znesel, in če to jajce devet let podpasijo nosi, se zmok — drak — lindvort zvalí. Tukaj spet vidimo sorodnost s česko basnjo, ktera zmoka tudi pod petelinovo podobo predstavlja. Več o tej razmeri se najde razpeljanega pri Schwenku (Mythol. der Slav. str. 314.) Zavoljo pomena zmok, der Nasse, der Lindwurm, to je, Schlammwurm, primeri izraz močerad, der Salamander.

Zmok je znamenje Shivata in sicer njegove črne peklenske strani, zato se nahaja pri starih pisateljih primerjan s Černobogom, Belialom itd.

Jugoslovenske povesti pravijo, da je bila domovina Čeha, Leha in Meha grad Krapina na Horvaškem. Krapina pomeni to, kar Karnus, Kranj, Okra, Vukre, die Felsenburg (in res med silnimi kari — čeri stoji) od kar = čer karpina, po metatezi Krapina, primeri Karpat, in rod Ptolomejev *Καρποι* Karpljani, za-

¹⁾ Že ostroumni Suroviecki je rekel, da so ti gerbi ostanjki iz starih časov.

²⁾ Bernolak slovar pod besedo.

njaka in si velí prinesti jedí in pijače. Kerčmar mu prinese in se zraven njega vsede. Popotnik ga upraša, kako mu čbele nesó? „Meni posebno dobro! mu odgovorí. Bog je svoj blagoslov obilo nad našo hišo razlil. Za vse le-to pohištvo in posestvo, kar ga tukej vidite, in še dosti ga je, ki ga viditi nemorete, moram nar prej Boga, potem pa svojega starega očeta zahvaliti — vse pa je prišlo iz enega panja čbel, ktere so oče v gojzdu v duplini nekega votlega drevesa najdlí; drugo leto so dobili iz enega tri, čez dve leti pa dvanajst bogatih panjev, od katerih so jih 10 za 100 fl. prodali. V malo letih se je premoženje pomnožilo čez tisuč goldinarjev. Ko se je premoženje tako veselo po panjovih množilo, so stari oče le-to kmetijo kupili, ktera je bila takrat podertija; sčasoma so vse pre naredili in izzidali, kakor zdaj vidite, gospod! — Ranjki oče moj so bili poprej reven šivar v majhni kajži zunaj vasi — jez pa sem zdaj, hvala Bogu! premožen kmet na sredi vasi.“ J. D.

Iz natoroznanstva.

Od vremena.

(Dalje.)

Strela kot blisk nista družega kot elektrika, ki se iz ene megle v drugo ali pa v zemljo steka. Po hudih meglah se vidi, kako strela sem in tje šviga; navadno pravijo, da se „ketne potegovajo“. Kader treska, je strašen blisk; potegujejo se take „ketne“ vprek hriba ali pa čez dolino; zdí se nam kakor da bi to bilo ravno pred očmi.

Večidel treši v zemljo, pa še raje v višje stvari, v kako drevo, stolp ali pa v pohištvo itd. Pravijo ljudje, da ste dve streli: ena je ognjena, ena vodena. Kadar je vodena zadej, ne gorí; kadar je pa ognjena zad, se vžgè. Na to rečem, da ognjena strela je ravno taka kot vodena, toda ognjena manj močno letí, kakor nas uči elektrika, ki še smodnika (purfla) ne vžgè, če prehitro letí. Skušnje učé, da nektre stvari elektriko dobro vodijo, posebno tiste, ki so rudninske snove, druge jo pa zaverajo, toraj jih raznese in zdrobí, ako va-nje zadene. Zatorej se hiše zavarujejo s kalamitami ali s strelnimi vodniki, ki jih na strehah napravljajo, da strelo vjemajo in jo naravnost v zemljo vodijo.

Kdor se hoče strele varovati, ne smé ob hudem vremenu pod drevje stopiti ali pod streho iti, tudi ne smé v lovpi pod zvonovi stati in zvoniti, kjer bi ga utegnili ubiti. Ravno tako nevarno je tudi v takem kraju, na priliko, v kuhinji biti, kjer je veliko dima, ker dim elektriko vodi. Tudi leteti ali hitro peljati se ni varno, kakor se je pred nekimi leti v Šiški pri Ljubljani zgodilo, ko je neko dekle, ki je domú letelo, ubilo.

Blisk, kakor ga navadno imenujemo, se ne potegne po curku, ampak se razprostrè ali razširi po vsi megli. Včasih se vidi, kakor da bi le meglene robove osvitljeval; včasih se pa vsa megla posveti. Bliska se med gromenjem, kadar strela sem in tje šviga; bliska se pa tudi dostikrat, kadar ni strele viditi, včasih tudi iz daljnih meglá, ki se le malo čez hribe vidijo.

So pa še druge sorte bliski, ki delj časa terpé, pa so le malo znani. Strela kot blisk ne terpita delj kot en trenutek, ta se pa tako počasi od megle do tal vleče, da ga lahko z očmi spremljaš. Meunier pravi: šel sem mesca junia 1852 enega dne med enajsto in dvanajsto uro po cesti Montholon, ko je hudo vreme z nenavadno močjo prihrulo. Od začetka nisem kaj porajtal, in grem svojo pot. Ko pridem v sredo ulic, se hipoma močno pobilskne, in kakor bi bil trenil, je tudi že trešilo. Vidil sem kroglo, kakor bučo, ki jo je s silno močjo na vožno pot zagnalo, in tam se je s hrupom razpočila. Zdelo se mi je, kakor da bi bila luna z neba padla; bila je skoraj enake velikosti in barve. Potegnem si klobuk, ki ga mi je puh ali veter mazaj zasukal, dobro na glavo in grem naprej. Ko pridem

na prostor, ki se imenuje Cadet, zagledam drugo gorečo kroglo, ki je nekaj napošev letela; bila je prvi enaka, pa je na verhu še nek rudeč plamen imela, ki ga pri uni nisem vidil. Kolikor se na svoje oči zanašati morem, vém, da se ni nič pobilskalo. Hitro se krogla navzdoli vdere, se razpoči na cesti s hrupom, kakoršnega še nisem svoje žive dni slišal; mene je pa od desne strani tak puh zadel, da me je v zid vergel. Prigodilo se mi sicer ni nič žalega; s tem sem nesreči odšel, da mi štirinajst dni ni bilo mogoče si te nenavadne prikazni iz glave izbiti. H koncu še pristavim, da je s tim treskom hudo vreme potihnilo, in da so drugi dan časopisi prinesli novico, da je bila strela nekam vdarila. (Dalje sledí.)

Starozgodovinski pomenki.

Cvetlica Lotos in njeni pomen na noriških rimskih kamnih.

Razložil Davorin Terstenjak.

(Dalje.)

Ime Hotemar, Hotemer, Hotemir se nahaja na celskem kamnu: Maricca Atemeri filia. V imenu Atemer vidimo aphaeresis. Prav pravi mojster nemškega jezikoslovja J. Grimm *): Die Litthauer haben weder H noch Aspirata, auch die Slaven in heimischen Wörtern nicht, denn das böhmische H entspricht unserm Laut G, und die Russen drücken sogar das H deutscher Namen durch ihr G aus. Izvirno toraj ta glasnik ni poznan bil, kakor še gorenska beseda gun, guna namesto un, una, pričuje, kjer je g stopil za digamo in ne h kakor pri Čehih in Lužičanih, na primer, v besedah: hokno, hopice itd. Pohorci še zdaj govorijo očem, itro, namesto hočem, hitro, in o kot a, in a kot o: Moti so ležoli, to je, mati so ležali. Tudi v latinščini h odpada in najde se: aruspex, epar, Aedui, poleg: haruspex, hepar, Hedui; v talijansčini pa ga celó ni: uomo namesto huomo.

Priimena, ktere v indiškem jeziku to izrazujejo, kar slovanske Atemir, Atemér, Hotemar, Hotemir ima Višnu, kteri se velí Kamapala, concupiscentiarum rector, Lakšman, vir Lakšmi. Tudi Budha se velí Maradžil cupidinis victor. Mislil sem pred, da imena Cupitius, Cupitianus, Cupetinus, Cupetina, ki se pogostoma nahajajo v noriških kamnih, pomenijo: mercator; ali zdaj sem prepričan, da so to polatinčeni Hotemari. Vratislave nahajamo v obilnih Restitutus, Restitutianus, Magimare v imenih Adjutor, Adjutorinus, Rastislave v obilnih Crescentius, Pribine, Pribislave, Pribimare v imenih Auctomar in Profoturus, Svetoslave v Sacretius, Branimire v imenih Tutorinus, Stanislave v obilnih Statius, Statutus, Statonius, Radislave v Laetilius, Spitimire v imenih Viator, Viatorinus, tudi v Successianus itd. Da to ni le gola domišlija, bodem v svoji knjigi natanjše dokazal in temeljito podpiral.

Že smo čuli, da med indiškimi in slovanskimi lastnimi imeni vlada notrajna zaveza ravno taka kakor med indiškimi in gerškimi. Tukaj samo omenim indiškega imena Bilasena, sanctus exercitus. Ensko ime imamo v slovanskem Svato pluk (keltski Beloves), Ugrasena, in v gerškem Hierostratos (Ἱεροστράτος), ferocem exercitum habens, imamo v slovanskem Jaro pluk, indiško Bisma, der Aschenbedeckte, v slovanskem Popel, ktero na noriških kamnih najdemo polatinčeno v imenih Cinius. Ker so vse te imena priimena indiških trojih glavnih božanstev Brahmata, Višnuta in Shivata, ni tedaj dvojiti, da tudi slovanske imajo enaki pomen mitološki. Pa več o teh imenih na svojem mestu. (Dalje sledí.)

*) Geschichte der deutschen Sprache I. 380.

terpi. Množiti se dá po semenu, po izrastlikih in po grebenicah. Sadijo jo gojzdnarji posebno na zverinskik rediščih, kajti rada zahaja divjad po lešnjikih. J. Š.

Obertnija domača.

Marmor in škerli v okolici Stare Oslice.

Ko smo za Kopačnico popraševali, so nam gosp. fajmošter K. Hueber odgovorili (list 25.), da v okolici Stare Oslice ste dve druge stvari, namreč marmor in škerli, ki bi utegnile za naš kraj važniše biti od ondašnjih topljic, in da nam bojo ob priložnosti kaj več od tega povedali. Častiti gospod so nam unidan o tem sledeče na znanje dali:

Marmornica (Marmorbruch) je le enmalo nad kanton-sko loško-idriško cesto, skor v sredi med to cesto in Kopačnico, na neki precej stermiti gorski senožeti — na bellem dnevi. Marmor je lep in čist, kadar je napol ali popolnoma olikan, barve je belo-rudečkaste; nahajajo pa se v njem tudi žile železne rude, kar bi utegnilo znamenje biti, da prav veliki kosi se bojo težko kje celi dobili. Za poskušnjo na Dunaj poslani kos je ondi zelo pohvaljen bil. Še malo te marmornice pa je načete; ena oltarna miza za verhiško cerkev in pa spominek Prešernov sta iz tega marmorja. Gospodar te zemlje noče za spodobno ceno prodati marmornice, ker menda misli, da bi kupe živega zlata prodal, — sam pa se tudi ne loti dela, da bi začel poredoma lomiti. In tako leži zaklad brez prida!

Škerl ali šiber (Schiefer) je tukaj silo veliko *). Veči del Stare Oslice **) in en del vasi pod Jelovim Berdom stoji na skladovnicah škerljevih, — reči smem, da čez 2000 oralov to znese, gora sama pa je blizu 1500 čevljev visoka. Vse tukaj je le škerl, ki se na mnogih krajih že od zunaj vidi. Če bi strehe vsih kolodvorov in stražnic po železni cesti našega cesarstva s temi škerlmi pokriti hotli — stavim — da ne bilo bi jih premalo. Jez sem blizu farovža našel te ploše in ž njimi pokrili farovž in štal; ploše so temno-sinje, precej svitle, ne tako sive kakor so angleške, in pa nekoliko kerhkeje, pa kerhkost se zgubi, kolikor globokoje se lomijo škerli; nalomil sem ploš po 6 do 8 štirjaških čevljev velikih; za streho sem jih vzel po različni velikosti, proti verhu zmiraj manjših in zavoljo toče dobrega pol persta debelih. Dunajčani so na na ogled poslane škerli odgovorili, da je blago dobro in še posebno za račun-ske table pripravno. Semtertje so tudi višnjeve, nekatere blede-rudečkaste ploše. Tudi se tam pa tam med plošami nahajajo skladi brusnega kamnja, kateri se vé da je tudi dober za rabo. — Obilni zakladi, ki bi dosti dobička vergli, leže tu pred našimi očmi odpert, — treba je le ne zanemarjati Vodnikovoga opomina, ki pravi:

Glej! stvarnica vse ti ponudi,

Le jemat' od nje ne zamudi!

Leniga čaka

Stergan' rokal,

Palca beraška,

Prazen bokal!

Hueber.

Iz natoroznanstva.

Od vremena.

(Dalje.)

Grom, ki se zasliši kmalo po tem, ko se je poblisknilo, je vsakemu znan. Vsak, kateri je na deželi ob hudem vremenu pod milim nebom bil, vé kako po meglah vrè in godernja. Dolgo časa terpi gromenje pa sčasoma potihne, pa spet štebeleje zabuč, in to se večkrat ponavlja, preden vès glas podoni. Večidel se začne s puhlim bobnenjem, potlej prav dleši in spet nastopi derdranje, ki hitro pa ska-

*) Mnogo lastnih imen „Schiffer“ se nahaja tu; morebiti kažejo že od nekaj znano obilost šiber ali škerli, Schiefer. (Le čudno je, da so nemške, morebiti se rodovine zovejo Škerli?)

**) Vas Stara Oslica so posamne selice, o-selice, od o-seliti se. Naši ljudje tudi nikdar drugač ne pravijo kakor Oselca, kakor Selce (Selice) Selzach itd. Pis.

koma pojema. Blisk se vselej nekaj pred vidi kot zagromi. Luč tako hitro prileti iz enega kraja do drugega, da smemo reči, kakor se pobliskne v megli, že tudi vidimo blisk. Glas pa gré veliko kasneje; če je dalje od nas megla, dalje ga ni. Mi smo v stanu električen žark napraviti, ki poka, ko do drugega trupla preskoči. Blisk in strela pa ni drugega kot električen žark, toda tako dolzega in močnega, kakor se v delavnicah podnebja napravlja, ga mi nikoli napraviti ne moremo.

Ko strela leti iz ene megle v drugo ali pa v zemljo, poka po vsi poti; pokanje se pa sliši le zaporedoma, če strela kolikaj pota stori, ker so eni kraji njene poti veliko dalji od nas kot drugi, toraj se ne more od vsih krajev naenkrat glas zaslišati, toraj zaporedoma poka in derdra, bobnenje se sliši; pravimo, da gromi. Zraven tega, da ne pride od vsih delov strelne poti glas o tistem trenutku do nas, se pa pokanje še razlega po hribih in po meglah, da dalje časa terpi in se ponavlja ko jek daje. Utegne se pa primeriti, da blizo nas kam treši. Če strela ni dolge poti storila in ni predelec od nas, koj dleši, kakor se posveti, in vsega je konec.

Ob hudem vremenu se pokaže tudi Elmov ogenj. Ime tega ognja menda pri nas ni znano. Mornarji so ga tako imenovali, ko se je pokazal na okovanih jadrih. Ime pomeni nekega svetnika Erazma, ki so ga posebno laški mornarji na sredzemskem morji na pomoč klicali in „Elmo“ imenovali. Prikazovala se je dostikrat proti koncu viharjev neka plavkasta luč na jadrih, kakor da bi bil vošeno svečo prižgal. Valovi se potem, ko se ta luč prikaže, navadno pomirijo, torej mornarji mislijo, da to dela Elem. Tako ga popisuje Kolumbov sin: „Ko se je Kolumb leta 1493 drugič v Ameriko peljal, se primeri, da je ponoči sila gromelo in deževalo. Kmalu se pokaže sv. Elem na verhi-jadrah sedmerimi svečami, to je, vidil se je ogenj, ki ga mornarji za tega svetnika imajo. Naenkrat se zaslišijo litanije in molitve na barki, ker so mornarji terdno prepričani, da je nevaren vihar pri kraji, kakor hitro se sv. Elem prikaže“. Misli od tega ognja še h koncu sedemnajstega stoletja niso bile kaj boljše. Grof Forbin pripoveduje v svojih spisih: „Ponoči (bilo je leta 1696) se je naenkrat strašen vihar napravil; močno se je bliskalo in gromelo. Ker smo se hudega piša bali, sem ukazal vse razpete jadra skupej potegniti. Vidili smo na barki več kot 30 sv. Elmov. Tisti plamen, ki je bil na veternici visokega jadra, je bil čez pol-drugi čevelj visok. Poslal sem hlapca, da bi ga bil doli prinesel. Ko pride gori, zavpije, da ogenj šumi, kakor kadar se zmočen smodnik vnema. Ukažem, da naj bandero proč vzame in ga doli prinese. Komaj ga je pa iz verha snel, ga je ogenj zapustil, pa se je na verhu jadra vsedel, da ga ni bilo moč proč spraviti. S časom je pa sam minul“.

Menda le malo bravcov Elmov ogenj pozna. Temu pa ni uzrok, da bi se tako redko prikazoval, ampak ker človek na to ne porajta. Kdor je kaj pazljiv, se utegne pri večjih viharjih prepričati, da se svetijo križi na turnih. Pa so že tudi vidili, ko se je drevje po verhih svetilo. Toda kdor ga ogleduje, si more vraže iz glave izbiti, če ne, bo gotovo tudi kakšnega svetnika vidil ali pa hudiča. Tako se je zgodilo še h koncu leta 1854 v tergu St. Georgen pri Lincu. Okoli polnoči se je ogenj pokazal na turnovem križu. Neki mož, ki je tisto noč na straži bil, ga je zagledal. Vse je že sladko spalo, toda mož je na vse gerlo vpil, vse je na noge spravil. Hitro so vsake sorte gasila pripravili. Ko jih pa nekaj že v turn gré, da bi gasili, se je plamen skril. Zdaj so na vse viže uganjevali, kaj da ima to pomeniti. Eni so hotli, da pomeni kako nesrečo, ki jih ima zadeti; drugi so rekli, da to nič dobrega od vojske ne pomeni, Bog vé kaj bo še prišlo; spet drugi so pa rekli: „prav hudič (der leibhafte Gottseibeiuns) je bil“. — Meni je pravil mehanikar S. Markus, ki dela v fizikalnem inštitutu, da je vidil Elmov ogenj, ki se je pokazal na okovanih solda-

ških kapah. Bil je z neko družino na deželi pri Berlinu. Zvečer pridejo v Charlottenburg, ko je ravno truma vojakov proti Berlinu odrinila. Bilo je že pozno in k hudemu vremenu se je napravljalo, toraj je tudi družina hitela domú. Ko so vojake došli, je bila že taka tema, da so komaj eden drugega vidili. Zdaj je že hudo vreme bilo za petami, zagledajo, da se vojakom kape na verhu svetijo. Bilo je videti, kakor da bi bil majhen plamen iz njih švigal. Kmalo plameni z vsih kap zginejo. Pogovarjajo se, kaj da to pomeni, kar se spet pokaže in še lepše se jim svetijo kape. Med tem so pa šli, kdor je hitreje mogel, pa to ni nič lučic na kapah motilo. (Dalje sledí.)

Za poduk in kratek čas.

Oče naš, kateri si v nebesih!

Resnična povest *).

Poslovenil Jože Novomeščanski.

1.

„Mati! mati! čujte kak grom! Rekli ste mi, kadar sodni dan pride, bo groza! Al se zdaj sodni dan približuje?

Tako govori mali fantiček k svoji materi, pri kateri je spal, ravno ko strašni gromovi bajtico stresajo in žareči bliski tamno nebo razsvetlujejo.

„Sinek moj! môli „Očenaš“, pravi mati, „bo pa Zvečar pri naji, in se ti ne bo treba bati“.

„Oče naš, kateri si v nebesih“, začne otrok moliti s pobožnim sercom, pa pri besedah „kateri si v nebesih“ — pobliskne in zagromi tako strašno, da fantič, ki rokice proti nebu derži in kleče moli, nazaj na posteljo pade — in vse tiho postane po sobi.

„Kaj ti je moj ljubi Tonček!“ — zavpije prestrašena mati — „za božjo voljo ali ne slišiš?“

Dete ne dá odgovora, in je terdo, kot da bi bilo mrtvo.

V tem hipu nekaj na oknu zaropoče, in možk glas zabučí: odprite! Prestrašeni vdovi je le za otroka. Na to okno v čepine razpade, in dve strašne prikazni se v stanico priplazite. Mati, trepetaje po celem životu, se skrije pod odejo in otroka na svoje persi pritisne. Al kmalo jo dva moža zgrabita in jo iz postelje izvlečeta. Pade na kolena in na vse vprašanje je imela samo le en odgovor: „Oče naš, kateri si v nebesih!“

Zdaj se hudobna človeka k mizi vsedeta in čez gerdo vreme kolneta. Potem začne eden kervav nož na beli postelji brisati, drugi pa žakelj poln cekinov odveže in šteje.

„Oče naš, kateri si v nebesih“ — začne zopet mati moliti. — Oba pa ji odgovarjata s kletvo, ter eden pred njo, nož v rokah deržeč, stopi in ji žuga, jo precej predreti, ako bi še kaj klepetala.

In, kakor da bi se nebesa bile o ti grozovitosti razjezile, spet strašno zagromí. Zdaj pa dete oči odpre, globoko zdihne in moli: „Oče naš —“.

Tolovaja na klečečo ženo pisano pogledujeta, da mati valí detetu: „Tiho, tiho bodi, milček! zdaj ne smeš moliti“.

V tem trenutku pa se zasliši pred bajtico močen strel iz puške. Možah mahoma vstaneta in izvlečeta morivno orožje izpod obleke, ter k oknu stopita, pripravljena na bitev. Strel za strelom pade, ena kugla tudi zadene otroka, kateri na vés glas zakriči, mati mu kervavo rano liže. Strel za strelom se ponavlja, da tudi ženo na desni rami zadene; kri kot rudeč studenec iz rane pridere, al ona nič ne mara. „Otrok moj!“ samo še zakliče in „Oče naš, kateri si v nebesih“.

V tem hipu pa je bila cela hišica v plamenu. Strel za strelom se še sliši, žena k vratam teče — skoraj bi jo bil dim zadušil — in iz goreče hiše beži. Še enkrat zakliče: „Oče naš, kateri si v nebesih!“ — pritisne otroka k sebi in omedlí.

2.

V bolnišnici sv. Jerneja ležita dva hudo ranjena moža.

*) Zgodila se je leta 1573 blizu Dunaja.

Pis.

Janez Rot in Juri Berg sta v nekem gojzdu ne deleč od mesta Korneuburga dva tergovca ponoči napadla, umorila in obropala. S premoženjem ubitih bežita v to samotno hišico, da bi tukaj vedrila zavolj hudega vremena.

Neki lovci, kateri so ju bežati vidili, se podvzajo v hišo za njima, in ker sta se silovita na bran postavila, jo zažgó. Močno sta bila ranjena, vlekli so ju iz hiše, jima rane zavezali, in v bolnišnico peljali. Tudi neko ženo, od ktere so mislili, da je z njima zastopljena, so polno ran v ravno tisti kraj prinesli.

Več tednov je preteklo. Žena se ozdravi, pa nikakor se udati noče, da bi tudi ona kriva bila. Nobenega odgovora niso iz nje spraviti mogli; vedno le po svojem otroku poprašuje, kterege so ji vzeli.

Roparja pa terdita, da je žena ta ž njima zastopljena in da ju je že večkrat pod svojo streho vzela. Al Majdalena Greizler — tako je bilo ženi ime — vse tají. Djali so jo celó na „torturo“. Ko so ji perste stiskali, vpije: „Oče naš, kateri si v nebesih!“

Obljubili so ji otroka nazaj dati, če vse pové. Mati slišati, da bo preljubo svoje dete dobila, reče, da je ropanja deležna. Al to je bila le zvijača — niso ji dali otročiča nazaj. Obsojena je bila, da bo s tolovajama vred ob glavo djana.

Zadnjo noč pred smertjo je smela otroka viditi. O kako je bila srečna nesrečna Majdalena! Žarilo se je že, ona pa še nič na smert mislila ni.

Stanovitno se podá na zadnjo pot — k smerti. Od sveta se ločiti ji je bilo tako lahko, od deteta se ločiti pa tako težko. Mirno položi glavo na brun. Že se zabliška rabelnov meč, in že ga vzdigne — zdaj se zadnja iskrica človečnosti vname v sercu grozovitih tolovajev in na en glas zavpijeta: „ona je nedolžna!“ Rabelnu pade meč iz rok, Majdalena pa moli:

„Oče naš, kateri si v nebesih!“

3.

Malo časa potem — po ponovljeni preiskavi — sta bila roparja ob glavo djana. Kmalu pa bi bila po krivični prisegi tudi nedolžna kri prelita.

Svitla kakor sonce je bila nedolžnost Majdalene, in ko je zadnjikrat hudodelnikoma klenkalo, kleči v nekem samostanu neka žena s svojim otrokom in moli: „Oče naš, kateri si v nebesih!“

Bila je Majdalena in njeno dete.

Novičar iz avstrijskih krajev.

Iz Siska 14. junija. * Ker se dobra žitna letina pričakuje in ker so potihnile naročila iz morske strani, je žitna cena zadnji čas spet enmalo nižja in pri tem bo menda zdaj tudi ostalo, dokler se prav za gotovo ne bo zvedilo: kolikšen bo letošnji pridelk. Iz Laškega, kjer že žanjejo, se sliši, da bo žita več kot srednjo mero. Na Horvaškem žito prav lepo stoji. Prodalo se je pri nas te dni blizo 4000 vaganov pšenice in 10.000 vaganov koruze, pšenica po 4 fl. 20 kr. do 5 fl., pančovaška po 5 fl. 30 do 45 kr., bečkereška po 6 fl. do 6 fl. 20 kr., — koruza po 3 fl. do 3 fl. 24 kr., oves po 1 fl. 52 kr. do 2 fl. V Karlovcu je kupčija precej živa; za malin v Reki je bilo pred nekimi dnevi 2000 vag. bečkereške in 1000 vag. pančovaške pšenice kupljene.

Iz Gorice. *** V pondeljek so došli naš željno pričakovani knez in višji škof dr. Andrej Gollmayr v Gorico. Kakor od vsih strani visokočasten v Ljubljani, tako slovesno sprejemani so bili med potjo po Notrajskem, na Teržaškem in Goriškem, dokler so zdravi in veseli dospeli v Gorico — prihodnje njih stanovališče. Verhnika jih je perva slavno sprejela, potem pa Postojna, ker razun c. k. okrajnega predstojnika, župana in domače duhovšine je tukaj še 16 duhovnov (dekanov, fajmoštrov in kaplanov) iz mnozih krajev Notrajskega jih pričakovalo, kar je milostljivega kneza toliko bolj razveselilo, ker med mnogimi za-

in sejati seme koj, ko je dozorelo, ali pa ga v suhem pesku hraniti. Nar boljše je, če ga z mesom vred sejemo, toda ga ne smemo bolj na debelo pokriti, kakor k večem za pol pavca globoko. Ljubi pa glogje sploh globoko in težko zemljo. —

Tolikanj naj bo dovelj od manjšega koristnega drevja, katero bi utegnili tu pa tam zemlji naši prikladno biti. Dostavljamo pa še tole: Naj pridni kmetovavci sadijo in sejejo drevja in germovja kolikor koli, kjer koli in kadar koli zamorejo; kajti zadnji čas je, da se občenemu pomanjkanju in strašni dragoti lesa v okom pride. Navadnega in večjega drevja popisujejo in priporočajo lepe bukve „umno kmetovanje“ na 307. strani in dalje; od hitro rastečega drevja govorili smo mi v lanskim „Novicah“; tukaj smo dodali popis manjšega koristnega drevja; — izberejo si tedaj umni kmetovavci lahko drevje ali germovje, katero je njihovim potrebam in zemljiščem najbolj prikladno ali vgodno *). J. Š.

Tudi pustota se dá v rodoviten vert predelati.

Pod Učko goro (Montemaggiore) v Istrii stoji farovž na Vranji. Kdor ta kraj pozna, vé, da je žalosten, pustoten in kamenit, podveržen verh tega še veliki suši, nemili burji in mnogoverstni uimi, in da, kdor na taki pustoti kaj pridelati hoče, ga ne smejo strašiti ne trud ne stroški. In vendar je iz neplodne pustote te gosp. fajmošter Matija Mužina, veridružbenik krajske in goriške kmetijske družbe, od leta 1835 do 1839 ustvaril ploden in lepo vredjen vert **), kateri je razdeljen v vert za zelenjad itd. in pa v vert za samo sadje, kateremu je okoli 26 sežnjev na dolgo in okoli 18 sežnjev na široko določenih, in iz katerega je krajska družba prejela že večkrat žlahnih hrušk, ki so na ljubljanski sadni razstavi občudovane bile in debelih, lepih nešpelj, katerih cepiči so se zaplodili še tu in tam na Krajskem. Tako je po nevtrudljivem prizadevanji omenjeni gosp. fajmošter pokazal faranom svojim, da tudi iz kamnja zamore človek sadunosen vert ustvariti, če ga je le prava živa volja, in da izgled ta za razširjenje sadjoreje in povikšanje plodnosti pešene zemlje gotovo ne bo ostal brez dobrih nasledkov v okolici tamošnji. Kdo bi bil kadaj mislil, da iz pustote pod Učko goro bo tudi krajska dežela prejemala cepiče žlahnih hrušk in nešpelj, katere razveseljujejo serce vsacega sadjorejca, pa se tudi dobro prilagajajo tacim, ki so le „fruges consumere“ vajeni. Slava pridnim gospodarjem vsacega kraja, ki pomagajo sadjoreji na noge, — posebna slava pa še takim, ki pustote preorejajo v verte in množijo celó na kamniti zemlji sadjorejo tako kakor častiti gosp. Mužina!

Iz natoroznanstva.

Od vremena.

(Dalje in konec.)

Kaj pa je Elmov ogenj? Skušnje nas učé, če kaka stvar elektriko dobro vodi, da se je lahko veliko v nji nabere in jo spuša kar je je od več. Posebno pa elektrika tam uhaja, kjer je stvar špičasta, in ponoči je viditi, kakor da bi ogenj iz nje poganjal. — Ko pride megla, ki ima veliko elektrike v sebi, nad bronaste stvari, ki so špičaste, obudi toliko nasprotne elektrike v zgornjem delu te

*) Nr. 5 od „bodeče palme“ nam ni došel. Prosimo ga nam še enkrat poslati, da ga vverstimo temu sestavku v pristavek.

Vred.

**) Kmetijska ljubljanska družba je prejela obris gosp. fajmoštrovega verta na Vranji, katerega so ji pri ti priložnosti poslali, ko so ji odrajtali letni donesek kot družbenik krajske kmetijske družbe. Glavni odbor je naročil vredništvu, naj se castitemu gosp. fajmoštru v „Novicah“ očitna hvala in zahvala izreče za lepo njih prizadevanje o sadjoreji in dobrovoljno podpíranje tudi naše sadjoreje, kar je vredništvo v gori spisanih versticah rado storilo.

Vred.

stvari, da elektrika uhaja, če je vlažen zrak; kadar pa uhaja, je viditi kakor da bi ogenj iz nje švigal. Toraj je Elmov ogenj toliko lepši in toliko večji plamen kolikor več elektrike je v zraku, ker se je po tem več v električnih truplih obudi, pa jo tudi bolj na se vleče, toraj hitreje uhaja in sveti se lepši.

To pa še niso vsi prikazki, ki jih hudo vreme s sabo prinaša. Delajo se tudi vodni in megleni vertinci. Vertincem se menda le zatoraj toliko čudijo in jih hudiču pripisujejo, ker se malokdaj pokažejo; ko pa pridejo, so pa res strašni. Vsak se utegne na deželi kakor tudi po nekterih krajih v mestih prepričati, da vetrovi prah okrog verté, ko se k hudemu vremenu pripravljajo. Na to vižo se tudi vertinci delajo, naj si bodo megleni ali vodeni. Včasih se megle nizko vstopijo, dež gré, se bliska in gromí. Kar se v hipu začne megli rep delati, ki gré naravnost proti tlam, ali ga pa vetrovi po strani ženejo. Kadar se tak rep nad vodo naredí, vzdigne dostikrat tudi vodo z vertincem kviško. Zdaj je viditi, kakor da bi šla voda po vertincu v megle, ali pa nazaj iz megle v vodo. Tudi na suhem seže včasí tak meglen vertinec do tal. Po tleh gré z repom sem in tje, kakor da bi pometal. Slišal sem pripovedovati od takega vertinca, ki so ga vidili pri Logatcu na Notrajskem. Ljudje, ki so bili na polji, so kar ostermeli. Žito, ki je požeto po njivah ležalo, je vse razmetalo. Jez ga nisem še nikoli vidil; poznajo ga pa tudi pri nas doma. Oče mi pišejo: „Od tistega vertinca tudi nekaj vém. Tako se tudi v naših krajih godí. Od cerkve tje po travnikih je seno vzel. Pa na Kovskem verhu pri Kožuhu ga vzame cel voz pa tudi več; pa sem sam vidil na jezeru, ko je vodo zavertil, pa jo nesel kviško. Ta reč je taka, ko bi se začudil, bi še zbolel. Mi pravimo, da se „ta hudi“ pritisne.“

Kakor dolgo si človek ne prizadeva natornih prikazkov zapopasti, mu morajo vraže pomagati. Ali pa ni žalostno slišati, da ima „hudič“ še dandanašnji toliko s stvarjenjem po svetu opraviti!

Na Dunaji.

Simon Šubic.

Starozgodovinski pomenki.

Cvetlica Lotos in njeni pomen na noriških rimskih kamnih.

Razložil Davorin Terstenjak.

(Dalje.)

Cveta lotos nobeno drugo verozakonsko častje ne pozna razun egiptovskega in etruškega. Da pa Noričani niso nobeden teh narodov bili, je jasno kot beli dan. Ako pa kdo zamore dokazati egiptičnost ali etruščinost Noričanov, naj izkaže! Pri severnih Slovenih je nadomestoval ta cvet limbar, lilija, kakor Nicolaj Thuri¹⁾ piše: „Si-vam Veneris nomine Polabi colebant, quae inter flores nudato corpore lilii ab ore blandule spirabat“. Lelja, ler, limbar je lukova ali čebulja rastlina in je bila Aphroditi posvečena, ktera se je za tega voljo velela *Αφροδίτης*²⁾ in luk (čebulja) je bil zaznamek ženskega rodivnega organa, zato se v tem organu čebulja pri egiptiških ženskih mumijah hranjena najde³⁾. Po pomenu imena je lelja nočni cvet, sansk. lila = noč, gerški *λειριον* od *λαρα*, pokriti, zato je tudi bila srebernosjajni mesečni boginji Junoni Lucini, pomočnici porodnic, posvečena⁴⁾.

Na rimskih kamnih se najde pogostoma v družbi figovega listja leljiño perje, tako na adrijanskem kamnu blizu Frohleitena na Štajerskem, na katerem stoji ime Menela, ktera je bila pri Litvanih to, kar indoslavenska Shiva — Čandika — Bhavany — Baba, boginja poroda. Tudi na sekovskih kamenih nahajamo leljiño perje v družbi figovega listja, nad katerim je orel zaznamek Višnu — Radogosta

¹⁾ Nicol. Thurius cap. XI.

²⁾ Athaeneus 15. 681.

³⁾ Kreuzer „Symbolik“ I. 510.

⁴⁾ Kreuzer „Symbol.“ II. 567.